

WESTMÄRK

Letnik XXVII.

Celovec, petek, 21. april 1972

Štev. 16 (1553)

MANIFESTATIVNA SPOMINSKA SLAVNOST

ob tridesetletnici izseljevanja koroških Slovencev

Spomin na žrtve in trpljenje koroških Slovencev v nacistični dobi je med našim ljudstvom živ tudi danes. O tem je prepričljivo govorila spominska slavnost, ki so jo slovenske organizacije priredile zadnja nedeljo v Celovcu. Velika dvorana Doma glasbe je bila premajhna, da bi mogla sprejeti vse, ki so prišli iz vseh predelov južne Koroške. Bila je to edinstvena manifestacija nezlomljive življenjske sile našega naroda, ki ni klonil v dne, ko so ga skušali izbrisati z najrazličnejšimi oblikami fizičnega nasilja; ki pa živi in hoče živeti tudi danes, ko njegov obstoj hočejo ugotavljati šele s posebnimi štetji.

Spominska slavnost je bila v vsakem oziru glasna priča našega obstoja, bila je odgovor vsem tistim, ki nas hočejo šele iskati. Posebne vrste dokaz življenja in ustvarjalne moči pa je bil nastop daleč nad 200 pevk in pevcev, ki so z bogatim sporedom slovenske narodne in umetne pesmi in še zlasti z borbeno partizansko melodijo demonstrirali zvestobo narodu in materinem jeziku, ljubezen do domače zemlje ter željo po mirnem in bratskem sožitju med narodi.

Kot zastopnik nekdanjih pregnancev je uvodoma spregovoril bivši deželni poslanec Janko Ogris st., ki je posebej pozdravil številne častne goste, med njimi zastopnika deželnega glavarja Sime deželnega svetnika Leopolda Wagnerja, zastopnika celovškega škofo dr. Köstnerja msgr. Johanna Zimolina, jugoslovanskega generalnega konzula Bojana Lubeja, predstavnike bivših borcev, političnih zapornikov in pregnancev iz Slovenije, zastopnike koroških partizanov ter avstrijskih borcev za svobodo in žrtve fašizma, kakor tudi zastopnike slovenskih narodnih organizacij in žrtve fašizma iz Trsta.

Navzoči so se spomnili vseh ogromnih žrtev, ki jih je naš narod doprinesel za svoj obstoj; njihov spomin so z žalostinko „Žrtvam“ počastili združeni moški zbori pod vodstvom Foltija Hartmana. Temu spominu pa je veljala tudi zborna recitacija „Žrtvam izseljevanja“, ki sta jo pripravila Milka Hartman in Lovro Kaselj, izvajala pa skupina dijakinj in dijakov.

O izvajanjih govornikov ter o bogatem pevskem sporedu poročamo posebej.

fembolj, ker smo bili prav v zadnjih letih in smo tudi danes v teh dneh ponovno priče, da so še vedno na delu sile, ki so nas že enkrat pogonale z zemlje in ki bi nas rade končno uničile.

Tako smo bili ob 50-letnici plebiscita konfrontirani z dejstvom, da je „Kärntner Heimatdienst“ javno pozival na genocid; te dni pa v zvezi z našimi zahtevami po popolni uresničitvi določil člena 7 državne pogodbe „Kärntner Nachrichten“ sprajuje, zakaj se vendar ne odselimo v Jugoslavijo, češ, da bi se Koroška samo veselila nad pokojem in mirom. Koroški Slovenci z vso odločnostjo protestiramo proti takemu izzivanju in hujskanju, ki ga ne prepoveduje le § 5 člena 7, marveč tudi konvencija o človekovih pravicah.

Brez dvoma to niso splošni pojavi niti ni to mišljenje večine. Nasprotno, demokratične sile in zlasti mladina za taka izzivanja nimajo razumevanja. Toda to je mišljenje tiste glasne družine v tako imenovanih domovini zvestih zvezah, ki je vzela v zakup „koroško vprašanje“ in mimo katere do danes še nobena vlada ni upala spoprijeti se z bolj koščljivimi vprašanji naše narodnostne skupnosti, kot so formalno, svobodno delovanje naših društev, nastopanje naših pevskih zborov, gojitev folklorne in morda še dodelitev skromne podpore za naše kulturno-prosvetne dejavnosti.

Koroški Slovenci pa nismo muzealno društvo ali folklorni rezervat, marveč živo ljudstvo z vsemi potrebami sodobne družbe, ki terja in zahteva tudi na zunaj priznanje in upoštevanje! Zato naj bo danes, ob spominu na izselitev (Dalje na 8. strani)

Naš narod je zdržal tudi najhujše obdobje

V imenu Zveze združenih borcev narodnoosvobodilne vojske Slovenije in Jugoslavije je na slavnosti spregovoril predsednik komisije za mednarodne zveze pri republiškem odboru ZZB NOV Vladimir Senk, ki je med drugim dejal: Z zadovoljstvom smo prejeli vaše vabilo, da se skupaj z vami spomnimo tistih za naš narod najtemnejših dni in počastimo spomin onih, ki so dali svoje najdražje, svoje življenje za to, da se mi danes lahko svobodno sestajamo in delamo.

V Evropi in na svetu je še vedno dosti takih, ki mislijo, da so v tem veku še mogoči dogodki, kakor so bili tisti pred tridesetimi leti. Na srečo pa je vedno več tistih, ki mislijo drugače, da brez svobode ni mogoče živeti in da je zatiranje drugih preživela stvar. Dolžnost nas vseh je, da to povemo predvsem mladini, tistim, ki bodo za nami vodili usodo našega naroda.

Slovenska zgodovina v 1400 letih, odkar živimo na tej zemlji, je bila vedno težka, toda mali trdoživci slovenski narod je vzdržal, vzdržal tudi najhujše obdobje, 2. svetovno vojno z vsemi njenimi grozotami. Danes živi slovenski narod bolj kot kdaj prej polno življenje in lahko trdimo, da je v zadnjih tridesetih letih preskočil stoletja. Jugoslavija gradi danes humano socialistično družbo ter je dosleden privrženec neuvrčenosti, boja za mir in mirno reševanje vseh spornih vprašanj v svetu. Z vsemi silami se bojuje za globoko človečanska načela, za neumeščanje in neodvisnost držav in narodov ter globoko veruje, da milijonske množice po vsem svetu, ki so se opredelile za to idejo, predstavljajo silo, ki je nibe več ne more negirati.

Na lanskoletni veličastni proslavi dneva slovenskih pregnancev je bil s posebno listino proglašena vsakoletni 7. julij kot spominski dan slovenskih pregnancev, na gradu v Brestanici pa odprt muzej, ki dokumentarno kaže potek dogodkov v tisti dobi. Slovenci smo bili prvi narod, ki je občutil množično nasilje, ko so ga združene temne sile fašizma in nacizma obsodile in iztrebitev. Samo junaški odpor slovenskega in vseh jugoslovanskih narodov je preprečil te nakane. To moramo vedno znova povedati vsemu svetu in predvsem naši mladini, kajti svoboda je samo ena, nedeljiva. In nikdar več ne smemo dovoliti, da bi naši otroci doživljali usodo svojih staršev.

Svoj obstoj smo najbolj živo izpričali prav tedaj, ko so mislili, da nas ni več

GOVOR PREDSEDNIKA ZSO DR. FRANCIJA ZWITTRA

Trpka zgodovina koroških Slovencev ima le malo svetlih dob, le malo svetlih dogodkov. Nasprotno — skozi vso našo zgodovino se grmadijo težki udarci usode, krivice in huda boleča doživetja. Med najbolj črne dni pa bomo v zgodovini brez dvoma šteli tiste aprilске dni, ko so na povelje podivjanega šovinizma odpeljali z rodne grude ob Zilji, v Rožu, na Gurah in v Podjuni, od visokih Kostanj in sončnih Djekš tja do kapelških grap številne naše družine samo zaradi tega, ker so ljubile svoj jezik in ostale zveste izročilom svojih prednikov.

Teško je danes ob tridesetletnici spomina na ta strašni dogodek opisati občutke posameznikov in trpljenje naroda. Prefresljiva resničnost je bila, kot mnogokrat v zgodovini, tudi tokrat silnejša od najizvirnejše fantazije. Že spomin na ta dogodek navda človeka z grozno nad podivjano človečnostjo duhovnih očetov tega nasilja, s trpečim sočutjem za izseljeniške žrtve in danes še prav posebno z uporno jezo zoper porušeno ravnotežje v medsebojnih človeških odnosih.

Ce si pri tem predočimo zgodovinsko resnico, da so bili pobudniki in izvajalci tega nasilja — in to je dokazano! — sodeželani, ki deloma tudi še danes rovarijo med nami, potem se nam vsa fragika izseljeništvu, bolj ko se odmika čas, še jasneje odkriva. Nedvomno da bo z enakim, če ne s še bolj presunjavim žarom govorila tudi tistim, ki jim bo čas, iz katerega je zrasla, popolna zgodovina.

Prav zaradi tega se mi zdi važno, da danes pozovemo naše mlade literature, da se poglobijo v to tragedijo in napišejo o tem našem narodnem trpljenju tekst, ki ga še vedno nimamo. Prav tako važno pa je, da bi nekdo znanstveno pro-

učil to dobo in njena ozadja, da bi bilo vse ohranjeno — ne zato, da bi nas grenki spomini navdajali z maščevalno miselnostjo in nas razdvajali, marveč zato, da bi nas to prerasl v nekakšno spoznavno sporočilo, da v malem narodu prav tako in morda še bolj kot v velikih vzplapolajo plameni največjega junaštva ter ljubezni do rodne zemlje, do zapuščine, ki smo jo podedovali od tridesetih in več rodov. Saj vendar ne moremo mimo spo-

minov na trpljenje v izseljeniških in koncentracijskih taboriščih, ne da bi se hkrati spomnili junaške borbe naših partizanov, ki so nam vlivali upanje in vero v zmago pravice in resnice!

Obujati le spomine pa je pre malo; obujati moramo v nas tudi tisto izseljeniško zavest in zlasti spoznanje, da je svoboda naroda v njegovi moči in da se je za narodni obstoj in razvoj treba vedno znova boriti. Tega se moramo zavedati

Imamo zgodovinsko priložnost

da zagotovimo bodoči obstoj vseh Korošcev

Kot zastopnik deželnega glavarja Sime se je spominske slavnosti udeležil deželni svetnik Leopold Wagner, ki je udeležencem priredil tudi spregovoril. Uvodoma je spomnil na čas pred tridesetimi leti, ki je bil čas nasilja in absolutne diktature, ko so podobno nesrečo, kot so jo na lastni koži občutili slovensko govoreči deželani, doživle številne narodnostne skupnosti v Evropi.

Izhajajoč iz načelne obsodbe takih dogodkov je deželni svetnik Wagner potem spregovoril o sodobnih problemih. Poudaril je, da je na srečo danes mnogo ljudi, ki bodo napravili vse, da se časi nasilja in osebnega preganjanja nikdar več ne bodo ponovili. Prizadevanje, da z dejanji zagotovimo mirno bodočnost, združuje danes ne le narode, marveč tudi narodnostne skupnosti. Naša dolžnost pa je, da ohranimo časten spomin vsem tistim, katerih žrtve so utrle pot miselnosti strpnosti in medsebojnega razumevanja.

Kljub tej obveznosti pa moramo biti tudi pripravljeni skrbeti za to, da današnjih političnih dejanj ne bo zasenčila preteklost. Po drugi svetovni vojni so prizadevanja koroške politike in, kakor smo prepričani, večine ljudi v tej deželi usmerjena v to, da bi odnose med ljudmi in skupinami prebivalstva postavili na nove temelje združenega delovanja za skupno domovino Koroško. Kljub različnim pogledom in mnenjem je nesporno dejstvo, da koroško prebivalstvo ne glede na to, kakšen jezik govori, vodijo isti občutki, namreč tukaj skupno živeti in delati za čim lepšo bodočnost.

Govornik je potem omenil člen 7 državne pogodbe in ugotovil, da ta člen preveča sodobni duh sporazumevanja. Opozoril je na prizadevanja Avstrije za izvajanje določil državne pogodbe in dejal, da je pri tem

dosegla že lepe uspehe. Opozoril je na šolsko ureditev („že prijava enega samega učenca zadostuje, da mu je zagotovljen pouk tudi v slovenskem jeziku“), slovensko gimnazijo (katere lastno poslopje je v gradnji), kmetijsko šolo v Podravljah (ki je dobila pravico javnosti ter finančno podporo dežele) ter pospeševanje slovenskih kulturnih in drugih organizacij.

Ko je spomnil na zadnji kontaktni razgovor na Dunaju, je deželni svetnik Wagner naglasil, da so tudi še odprta vprašanja slovenske narodnostne skupnosti na Koroškem, v prvi vrsti vprašanje dvojezičnih topografskih napisov, kot jih določa državna pogodba. Nimamo namena, da bi to obveznost zanemarjali, je dejal govornik, hkrati pa opozoril na težave, s katerimi se srečavamo pri reševanju tega vprašanja. „Razumljivo manjšina ne bo od vsega začetka zadovoljna s tem predlogom za rešitev vprašanja dvojezičnih topografskih napisov, čeprav ima le-ta stvarno osnovo in smo prepričani, da predlagana rešitev predstavlja za vse sprejemljivo srednjo pot. Zato upamo, da bo predlagana rešitev po ustrezni informaciji in diskusiji v najširših krogih koroškega prebivalstva deležna razumevanja in priznanja. Upamo, da bomo to razumevanje in priznanje dosegli povsod v naši deželi; s tem bomo skupno zagotovili miren razvoj in mirno bodočnost. Vsi skupaj imamo enkratno zgodovinsko priložnost, da zagotovimo iskreno in, kakor mislimo, tudi pravično podlago za bodoči obstoj vseh Korošcev.“

Svoja izvajanja je deželni svetnik Wagner zaključil z ugotovitvijo, da bi nas morale hude izkušnje iz preteklosti napotiti k temu, da smo v prvi vrsti Korošci, ki si v vsakem položaju medsebojno pomagamo, imamo medsebojno razumevanje in se skupno trudimo, da ustvarimo za vse znošne pogoje življenja.

OBISK PREDSEDNIKA JUGOSLOVANSKE VLADE NA DUNAJU:

Rešitev vseh manjšinskih vprašanj

bi pomembno prispevala k razvoju sodelovanja in odnosov

Prejšnji teden je bil — kakor smo kratko že poročali — na uradnem obisku v Avstriji predsednik zveznega izvršnega sveta SFR Jugoslavije Džemal Bijedič. Na obeh straneh je bilo že pred obiskom in zlasti med avstrijsko-jugoslovanskimi razgovori vedno spet poudarjeno, da je tudi to srečanje vodilnih predstavnikov obeh držav izraz dobrih in prijateljskih odnosov med Avstrijo in Jugoslavijo. Prav tako pa so naglasili željo, da bi medsebojno sodelovanje v bodoče še poglobili in razširili, v prepričanju, da odnosi med sosednimi državami — kakor je izrecno poudaril predsednik Bijedič — nikdar ne morejo biti tako dobri, da jih ne bi mogli še izboljšati.

Viden izraz te želje po razširitvi sodelovanja sta brez dvoma oba avstrijsko-jugoslovanska sporazuma, ki sta bila podpisana med obiskom predsednika Bijediča na Dunaju. Po eni strani gre za sporazum o gospodarskem, industrijskem in tehničnem sodelovanju, ki med drugim predvideva ustanovitev mešane komisije na vladni ravni; drugi sporazum pa se nanaša na sodelovanje v kulturi, znanosti in izobraževanju, kjer bodo sporazumno sestavili konkreten program sodelovanja, poleg tega pa začeli pogajanja za sklenitev sporazuma o medsebojnem priznavanju maturitetnih spričeval in visokošolskih diplom.

Nadalje so se sporazumeli o nadaljevanju pogovorov za ureditev vprašanj vrnitve kulturnih dobrin in arhivov, ki jih je Avstrija dolžna vrniti Jugoslaviji. Prav tako sta delegaciji obravnavali tudi pereča vprašanja v zvezi z jugoslovanskimi delavci v Avstriji ter sta se obe strani sporazumeli, da bodo pristojni dejavniki v Avstriji poskrbeli za dosledno spoštovanje tozadevnih meddržavnih sporazumov.

Predmet razgovorov so razumljivo bila tudi pereča mednarodna vprašanja ter so predstavniki avstrijske in jugoslovanske vlade izrazili zadovoljstvo glede sodelovanja obeh držav na mednarodnem področju, zlasti v vprašanjih, ki so splošnoevropskega interesa. Izrazili so skupno željo, da bi s politiko miroljubnega sodelovanja prispevali k okrepljeni miru v Evropi. Obe strani sta se — kakor je ugotovljeno v zaključnem sporočilu — strinjali, da je treba podpreti težnje popuščanja napetosti v vseh delih Evrope, kar je v interesu utrjevanja varnosti in svetovnega miru, pri čemer sta izhajali iz prepričanja, da je mir v Evropi nedeljiv.

Izredno važno vlogo pri razgovorih na Dunaju je igralo vprašanje slovenske in hrvaške narodnostne skupnosti v Avstriji. Na to vprašanje sta že v izjavah za tisk opozorila tako predsednik Bijedič kakor kancler dr. Kreisky, ki sta oba naglasila potrebo po reševanju manjšinskih vprašanj v sodelovanju in sporazumno s prizadeto manjšino. Pri razgovorih samih so manjšinskim vprašanjem prav tako dali poseben poudarek. Predsednik Bijedič je izrecno poudaril, da manjšine ne smejo biti predmet spora, temveč vzvod tesnejšega sodelovanja. Opozoril je, da je v preteklosti ravno zaradi odlaganja pri sprejemanju rešitev prišlo do zastojev v odnosih med državama. Prav zara-

di tega je zdaj z zadovoljstvom ugotovil, da se je avstrijska vlada lotila ukrepov, ki naj ob sodelovanju in sporazumno s manjšino privedejo do njene enakopravnosti, zaščite in nemotenega razvoja. Kancler Kreisky pa je glede manjšinskega problema v glavnem navajal vprašanja, ki so bila obravnavana na nedavnem kontaktnem razgovoru s predstavniki koroških Slovencev. Glede vladnega načrta o dvojezičnih napisih je izjavil, da je trdno odločen to zamisel izpeljati, čeprav se zaveda, da obema stranema — slovenski manjšini in nemško govoreči večini — ne bodo mogli ustreči. Zavzel pa se je tudi za ustanovitev stalnega komiteja za stike z manjšino.

Predsednik jugoslovanske vlade je med svojim bivanjem na Dunaju sprejel delegacijo koroških Slovencev in gradiščanskih Hrvatov; o tem sprejemu poročamo posebej. V skupnem avstrijsko-jugoslovanskem sporočilu, ki je bilo objavljeno ob zaključku obiska, pa je glede manjšinskega vprašanja rečeno: „Človeški stiki v obmejnih področjih se v skupno zadovoljstvo še naprej razvijajo v duhu dobrega sosedsstva. S tem v zvezi sta obe strani poudarili, da imata slovenska in hrvaška manjšina v Avstriji pomembno povezovalno funkcijo v stikih med sosed-

nima državama. Jugoslovanska stran je poudarila, da bi rešitev vseh vprašanj iz življenja slovenske in hrvaške manjšine v Avstriji lahko pomembno prispevala k razvoju splošnega sodelovanja in odnosov. Jugoslovanska stran je pozdravila pripravljenost avstrijske zvezne vlade, da bo sporazumno s predstavniki manjšine njihovim pravicam še naprej posvečala posebno pozornost. Avstrijska stran je tudi tokrat poudarila, da bodo interesi in razvoj manjšine deležni stalne skrbi in podpore.“

Na Dunaju je predsednika Bijediča in njegovo spremstvo sprejel tudi zvezni predsednik Jonas, sicer pa je jugoslovanski gost obiskal še parlament in dunajski magistrat ter si ogledal razne zanimivosti mesta. Na predlog predsednika Bijediča so se predstavniki obeh držav sporazumeli za redne letne sestanke vladnih predstavnikov, kancler Kreisky pa je sprejel povabilo za obisk v Jugoslaviji.

Ob povratku s tridnevnega uradnega obiska v Avstriji je predsednik Bijedič izjavil, da „se vračamo iz prijateljske Avstrije zadovoljni z rezultati obiska in z razgovori“. Omenil je glavna vprašanja teh razgovorov in dejal, da sta delegaciji posvetili veliko pozornost med drugim tudi položaju slovenske in hrvaške manjšine. „Zavzeli smo se za uresničevanje pravic naše manjšine in smo zahtevali zanjo popolno zaščito in ustrežne pogoje za njen razvoj,“ je posebej poudaril predsednik Bijedič in dodal, da so avstrijske oblasti zagotovile podporo za razvoj koroških Slovencev in gradiščanskih Hrvatov.

Predsednik jugoslovanske vlade

sprejel predstavnike slovenske in hrvaške manjšine

Predsednik zveznega izvršnega sveta SFRJ Bijedič je med svojim uradnim obiskom na Dunaju sprejel tudi skupno delegacijo koroških Slovencev in gradiščanskih Hrvatov. V delegaciji so bili za Zvezo slovenskih organizacij na Koroškem predsednik dr. Franci Zwitter in član odbora Avguštin Male, za Narodni svet koroških Slovencev pa predsednik dr. Joško Tischler in član odbora Karel Smole; s hrvaške strani pa so bili v delegaciji predsednik Hrvaškega kulturnega društva Leo Stubič in dr. Ivo Müller ter državni poslanec Robak in deželni poslanec Probst.

Med sprejemom je predsednik Bijedič obvestil predstavnike obeh manjšin o razgovorih s kanclerjem Kreiskim in o tem, kakšen pomen je bil v razgovorih dan vlogi manjšin v zblizanju med obema državama. Pojasnil je jugoslovanske poglede na manjšinska vprašanja in poudaril, da je Jugoslavija zelo zainteresirana za dosledno izpolnjevanje pravic manjšin in za njihov nemoten vsestranski razvoj, kajti prav urejanje odprtih manjšinskih vprašanj bo brez dvoma vplivalo na dobre odnose med državama.

Predstavniki koroških Slovencev so seznanili predsednika jugoslovanske vlade s položajem slovenske manjšine na Koroškem in s svojimi pogledi na reševanje njihovih vprašanj. Pozdravili so nekatere konkretne korake v zadnjem času in še posebno z zadovoljstvom vzeli na znanje zamisel o ustanovitvi stalne komisije za stike z manjšino. Nasprotno pa so ugotovili, da ne morejo pristati na vladni predlog glede dvojezičnih napisov, ter poudarili, da je to zanje lahko le prvi korak k reševanju tega vprašanja.

IZ DRUGIH LISTOV - IZ DRUGIH LISTOV - IZ DRUGIH LISTOV - IZ DRUGIH LISTOV - IZ DRUGIH LISTOV - IZ DI

Cetrkovo srečanje kanclerja Kreiskega s predstavniki slovenske narodnostne skupnosti na Koroškem je vneslo v celoten kompleks prizadevanj, da bi nekako uresničili določbe 7. člena državne pogodbe, nekaj novosti. Predvsem je kancler načelno privolil v ustanovitev posebnega odbora ali komisije za zvezo, ki bi se redno ukvarjala z manjšinsko problematiko, sestavljali pa naj bi ga predsednik vlade, predstavniki prizadetih ministrstev, predstavniki koroške deželne vlade in predstavniki manjšine.

Po izjavah, ki jih je dal koroški deželni glavar Sima po sestanku, bodo izvedli predlog o dvojezičnih napisih v 205 krajih, kot je to osebno predložil, verjetno že letos, čeprav se manjšina s tem ne strinja. Predlog, naj bi pri deželni vladi ustanovili poseben slovenski referat za kulturno-prosvetno delo, ki bi skrbel za koordinacijo in za potrebe manjšine na tem področju, ni prodr, čeprav so ga predstavniki koroških Slovencev dobro utemljili. Sicer pa naj bi uvedba dvojezičnih napisov — kot ga predvideva koroški deželni načrt, in odobrava dr. Kreisky — pomenila, kot sodi deželni glavar, nekakšen vrhunec „paketa“, ki zadeva dvojezičnost v uradnih,

šolah in sodiščih. Manjšina naj bi dobila tudi zvezna sredstva kot pomoč svojim organizacijam.

Avstrijska vlada je potemtakem zavrnila teritorialno načelo pri postavljanju dvojezičnih napisov. Še več. V bistvu ni niti pripravljena pogajati se z manjšino o številu 205, ki so ga — tako vsaj kaže — dobili z izračunom po ljudskem štetju iz leta 1961 in sicer tako, da so vzeli v poštev kraje, kater se je 20 odstotkov prebivalcev izrelo pri navedbi občevalnega jezika za kombinacijo slovensko-nemški ali nemško-slovenski, medtem ko so kombinacije z „vindiš“, najbrž po „nasve-

beni večji občini, pri čemer je — kakor poroča Kleine Zeitung — posebej omenil Borovlje, Železno Kaplo in Pliberke. Sam seznam prihodnjih „dvojezičnih“ krajev uradno še ni objavljen, pač pa ga bo manjšina kmalu prejela. (Medtem je bil seznam, kakor smo poročali zadnjič, že razposlan — op. ured.)

Bojazen, ki sta jo obe osrednji organizaciji koroških Slovencev izrekli deželnemu glavarju že prej, se je potemtakem uresničila: dvojezične napise naj bi dobili svoje mesto — kjer bi pač spregovorila izvirna avstrijska klasifikacija o občevalnem jeziku v o-

pospešeno proceduro, ne glede na ugovore prizadetih.

Ze večkrat doslej smo omenjali tisti odstavek 7. člena, ki govori o dvojezičnem ozemlju v okviru upravnih okrajev, in opozorili, da je le-ta po avstrijskem pravnem izrazoslovju mogoče razumeti samo kot občine, kot najmanjše upravne enote, medtem ko so sodni okraji tudi že sami po sebi dovolj jasno definirani. Kaže, da smejo v Celovcu in na Dunaju pri uveljavljanju 7. člena po 17 letih tolmačiti ta določila — po svoje in potem še morda sprejeti izvirni zakon dodatno k pogodbi, čeprav je v bistvu v nasprotju z njo. Kako naj ocenimo tako „rešitev“?

Koroški deželni glavar je na Dunaju omenil, da se bo zdel predlog eni strani premajhen, drugi pa prevelik, vendar da „upa, da bo razum močnejši“. Pogodba je vsekakor predvsem delo razuma, njeno izvajanje pa stvar časti dežele, ki jo je sprejela. Kakšen „razum“ naj še terjamo od manjšine, ki je čutila načrtne, razumske, zelo razumske raznarodovalne poteze velikonemških krogov toliko desetletij na lastnih plečih in ga še čuti v sedanjih tipični koroški atmosferi?

Večer, Maribor, 11. 4. 1972

PRAVDA O STRNJENEM OZEMLJU

205 KOROŠKIH KRAJEV Z DVOJEZIČNIMI NAPISI
POTRJENA TEZA O OTOČKIH

Heimatdiensta, povsem izpuštiti, da ne bi, kot je omenjena organizacija opozorila kanclerja v posebni brzojavki, „popačili značaj dežele in ogrozili prihodnost“ ...

Deželni glavar Sima je tudi pobitel z izjavo, da ne nameravajo dvojezičnih napisov uvesti v no-

kviru 20 odstotkov — manjši kraji zunaj okrajnih in sodnih središč in še to po možnosti osamljeno, kot nekakšni otočki jezikovnega geta, s čimer bi potrdili tezo nemško-konacionalističnih kvogov, da manjšina sploh ne živi na strnjem južnokoroškem ozemlju. Taka „rešitev“ naj bi doživela celo

POŠIROKEM SVETU

RIM. — Lani so se na vseevropskem srečanju borcev v Rimu sporazumeli, da bodo vsako leto 15. aprila po vsej Evropi obhajali dan borca. Eden izmed namenov te proslave je v tem, da bi evropsko javnost opozorili na vse strahote vojne in zlasti mladino pozvali, naj živi v miru in slogi v današnjem svetu, rešenem vojnih strahot. Letos so dan borca prvič obhajali v mnogih evropskih državah. Pri nas v Avstriji so organizacije bivših borcev za to priložnost obiskale zveznega kanclerja ter mu izročile poseben „povik za mir, varnost, sodelovanje in prijateljstvo“, v katerem bivši borci pozivajo vse narode, da pomagajo graditi miroljubno Evropo kot pogoj za mir v svetu. V zvezi z letnim deželah pa so take pozive izročili deželni glavarjem.

SANTIAGO. — V čilskem glavnem mestu se je prejšnji teden začela tretja konferenca Združenih narodov za trgovino in razvoj (UNCTAD). Na konferenci sodeluje okrog 3000 delegatov in gostov iz 142 držav. Na otvoritveni svečanosti je govoril tudi glavni tajnik OZN Waldheim, ki je opozoril tudi na navzočnost LR Kitajske, kar da je velikega zgodovinskega pomena, saj je svetovna konferenca za trgovino in razvoj zdaj postala največja in najbolj univerzalna mednarodna organizacija na svetu.

CAPE KENNEDY. — Zadnjo nedeljo so z ameriškega raketnega oporišča Cape Kennedy izstrelili na pot proti Luni vesoljsko ladjo „Apollo 16“ z vesoljci Youngom, Mattinglyjem in Dukom. Po načrtu je bil za včeraj predviden pristanek na Luni, kjer naj bi dva člana posadke napravila danes in jutri skupaj tri „sprehode“ po površini Lune. Jutri naj bi vesoljska ladja spet vzletela z Lune ter v petek prihodnji teden spet pristala na Zemlji.

LIUBLJANA. — Avstrijski generalni konzul v Ljubljani dr. Heinrich Riesenfeld je prejšnji petek obiskal predsednika Slovenske akademije znanosti in umetnosti Josipa Vidmarja ter mu čestital k ponovni izvolitvi za predsednika najvišje slovenske znanstvene in umetnostne ustanove. V daljšem pogovoru sta razpravljala tudi o sodelovanju na znanstvenem področju med obema deželama.

VATIKAN. — V zadnjem času je večkrat slišati o možnosti, da bi se papež Pavel VI. septembra letos, ko bo dopolnil 75 let, umaknil s položaja poglavarja rimskokatoliške cerkve. Vatikanski krogi so te vesti zavrnili kot neutemeljene, kljub temu pa nekateri listi že pišejo o morebitnih naslednikih sedanjega papeža. Glasovi o morebitnem odstopu papeža temeljijo predvsem na domnevi, da bi papež moral odstopiti, ko bo star 75 let, ker je to maksimalna starostna doba, ki jo je Pavel VI. sam določil za odstop škofov z vodilnih položajev v cerkveni hierarhiji. V Vatikanu pa k temu pravijo, da odloka glede škofov ni mogoče uveljavljati tudi za papeža, zlasti ne, ker tudi papež praktično izključuje kardinale šele tedaj, ko so stari 80 let.

DUNAJ. — Dunajsko porotno sodišče je bivšega sodelavca nacističnega zločinca Eichmanna Franza Novaka obsodilo na sedem let strogega, poostrelega zapora. Sodišče ga je spoznalo za krivega, da je leta 1944 na Dunaju in na Madžarskem organiziral transporte Židov v taborišče smrti Auschwitz. Krivdorek so porotniki izglasovali s sedmimi glasovi proti enemu, z istim razmerjem glasov pa so zavrnili tudi možnost, da je Novak ravnal v sili in le na povelje. Sodišče je upoštevalo pet let in devet mesecev preiskovalnega zapora, vendar je Novak vložil proti obsodbi priziv.

NEW YORK. — Ugledni ameriški list New York Times“ je spet ostro kritiziral ameriško vojskovanje v Vietnamu ter je Nixonovo ponovno stopnjevanje vojne imenoval „zlovesčji spomin“ na Johnsonovo drago in jalovo posredovanje, ki se je začelo leta 1965. List poudarja, da je za Američane ključno vprašanje, ali je zanje življenjsko pomembno, da ohranijo sedanjo protikomunistično vlado v Južnem Vietnamu, oziroma, ali je tak cilj dovolj tehten, da upravičijo visoko ceno in veliko tveganje, ki ga prinaša nadaljnje stopnjevanje vojne. V odgovoru, ki ga daje list na to vprašanje, ugotavlja, da združeni Vietnam pod komunistično vlado ne bi pomenil nikakršne nevarnosti za Ameriko. Ponovno bombardiranje Severnega Vietnama pa imenuje list „groteskno perverzno ameriške moči“.

KAIRO. — Egipt in Libija se pogovarjata o možnostih za zgraditev prve jedrske elektrarne v arabskem svetu. To elektrarno naj bi obe državi gradili s skupnimi sredstvi in bi bili potem tudi povezani z isto električno mrežo. Jedrska elektrarna bi prispevala k izboljšanju življenjske ravni v obeh državah, gospodarstvu pa pomagala, da ne bi zaostajalo za modernim tehnološkim razvojem.

Zvestobo narodu in materinščini moramo utrjevati zlasti med mladino

Trideseti obletnici izseljevanja koroških Slovencev je bil posvečen tudi letošnji občni zbor Zveze slovenskih izseljencev, na katerem so se zadnje nedeljo zbrali predstavniki izseljeniških družin. Prišli so stari, osiveli očanci, ki so pregnanstvo doživljali kot dozoreli mošje; prišla je srednja generacija, ki so jo dogodki pred tridesetimi leti kruto iztrgali iz brezskrbnega otroštva; navzoča pa je bila tudi današnja mladina, ki sama ni izkusila grozot tistih časov, pa je odločena, da ohrani živ spomin na leta trpljenja ter ostane zvesta narodnim idealom, za katere so morali njeni predniki doprinašati ogromne žrtve.

Spomenu žrtev, doprinešenih v boju za obstoj našega naroda, je veljala uvodna komemoracija, v kateri so se zbrani izseljenci spomnili svojih umrlih sotrpinov. Na temne dni v zgodovini našega naroda, ko so narodni nasprotniki mislili, da je dozorel čas in da lahko začnejo uresničevati svoje zločinske načrte za fizično iztrebljenje koroških Slovencev, pa je v svojem poročilu spomnil tudi tajnik ZSI Rado Janežič, ki je poudaril, da so se bivši pregnanci zbrali na svojem tradicionalnem srečanju, „da kot žive pričé tedanjih dogodkov obudijo spomin — sebi in svojemu ljudstvu, pa tudi narodu sosedu; kajti le tedaj, če bo ostal spomin na tedanje dobo živ in neizbrisen, bo tudi uspelo, da bodo izkušnje iz preteklosti oplajale naša skupna prizadevanja za bodočnost“.

Govornik je naglasil, da je bil pred tridesetimi leti — 14. in 15. aprila 1942 — izveden prvi veliki val množičnega preganjanja zavednih slovenskih družin na Koroškem. Dokumenti iz tedanjih časov pa pričajo, da je bil to samo začetek široko zasnovanega, skozi vsa leta po plebiscitni „zmagi v nemški noči“ sistematično pripravljene načrta za popolno likvidacijo našega naroda. Da temu prvemu valu niso sledili drugi, še večji, se imamo zahvaliti edinole dejstvu, da je slovenski narod kljub smrtni obsodbi, ki je bila izrečena tedaj nad njim, našel v sebi dovolj zdravih sil, ter se je na celotnem narodnem ozemlju, na Koroškem enako kot na Primorskem in v Sloveniji, dvignil k oboroženemu uporu.

To je jasno potrdil pred sodiščem bivši koroški gauleiter Rainer, ki pa je zlasti tudi povedal, da so bili načrti za izselitev koroških Slovencev izdelani tukaj na Koroškem in da je glavno vlogo pri zbiranju podatkov o Slovencih igral takratni Heimatbund že od vsega začetka svojega delovanja, ko je po ple-

nove priložnosti za „obračun“, kot so ga začeli že enkrat uresničevati, ko so pred tridesetimi leti z enim samim zamahom več sto slovenskih družin oropali imetja in človeškega dostojanstva ter jih pregnali z rodne zemlje.“

Tajnik ZSI je omenil tudi najnovejši vladni načrt glede dvojezičnih napisov in ugotovil, da bi uresničitev tega načrta pomenila legalizacijo teorije, ki jo zastopajo najhujši nasprotniki Slovencev, namreč, da na Koroškem sploh ni več slovenske narodnostne skupnosti, marveč je tukaj kvečjemu še neka izginjajoča mini-manjšina, in še ta živi razdrobljena le v nekaj majhnih odročnih vasicah. Kajti po sedanjem vladnem načrtu bi dvojezične napise dobila le posamezna manjša naselja, ki ležijo dovolj daleč stran od prometnih žil in torej ni nevarnost, da bi tamkajšnji napisi zbudili v oči kakšnega zveznonemškega turista; glede večjih

središč pa je seveda jasno, da morajo ostati neomadeževana v svoji svetli večnonemški čistosti.

Čprav je ta načrt, kakor je dejal govornik, v posmeh vsaki pravični rešitvi tozadevnega določila državne pogodbe, pa se na Koroškem najdejo ljudje, katerim je celo ta naravnost izzivalno skromni poskus reševanja preveč širokogruden. Atomiziranje naše narodne skupnosti z vse prej kot objektivnimi ljudskimi štetji jim je premalo, hočejo nas še posebej šteti ter napovedujejo nove nemire v deželi in grozijo z domovinizvestim odporom.

„Koroški Slovenci smo vedno poudarjali in poudarjamo tudi danes, da nas za izvajanje določila 7 ni treba šele iskati — ne z dvomljivimi ljudskimi štetji in še zlasti ne z ugotavljanjem manjšine, v katerem njegovi zagovorniki vidijo novo možnost zlorabljanja navidezno demokratičnega sredstva za svoje izrazito diskriminacijske in likvidacijske namene. Tudi pred tridesetimi leti nas niso šele iskali, niso potrebovali nobenega „ugotavljanja“ in nobenega „štetja“, pa so kljub temu zelo točno vedeli za vsako občino in za vsako vas, kje

Občni zbor Zveze slovenskih izseljencev

živimo Slovenci. Zato z današnjega občnega zbora, na katerem smo se bivši pregnanci zbrali ob tridesetletnici izseljevanja, odločno in jasno povemo — tako fistim, ki ne nehno kričijo po ugotavljanju manjšine, kakor tudi onim, ki nam hočejo pravice odmerjati z igro števil: Koroški Slovenci nismo številke, naših pravic ne gre preračunavati in deliti z nepreverljivimi statistikami. Ozemlje, na katerem živimo kot avtonomno prebivalstvo, je bilo neizbrisno začrtano z zločinsko deportacijo zavednih slovenskih družin pred tridesetimi leti. Kjer so nas preganjali in izseljevali takrat, pa koroški Slovenci nesporno živimo tudi danes — ne glede na to, ali nas priznajo ali ne. In za celotno to ozemlje dosledno zahtevamo tudi popolno izvajanje člena 7. Zahtevamo, da se ustvari pogoji, ki nam bodo zagotovili resnično in vsestransko enakopravnost, ker le tako bo popravljena škoda, ki smo jo utrpeli v preteklosti, in le tako bomo imeli jamstvo, da v jutrišnji dan lahko zremo brez strahu za nadaljnji obstoj in razvoj slovenske narodnostne skupnosti na Koroškem.“

Tako v poročilu tajnika ZSI kot v diskusiji pa je bilo opozorjeno še zlasti na dolžnosti in naloge, ki jih skrb za bodočnost nalaga nam samim. Čprav sedanja šolska ureitev ni idealna, se moramo vprašati, ali smo napravili res dovolj, da bi zagotovili otrokom pouk v materinem jeziku; trenutna ureitev glede slovenskega uradnega jezika pred sodišči in v upravi je sicer vse prej kot zadovoljiva, vendar se niti teh okrnjenih možnosti ne poslužujemo vsi in povsod; predvsem pa si moramo postaviti vprašanje, kako doma, v družini skrbimo za to, da bo tudi mladina ostala zvesta tistim idealom, za katere so njeni starši morali skozi peklo nacističnega nasilja.

Občni zbor je za predsednika ponovno izvolil Lovra Kramerja, ki je v zaključni besedi naglasil, da bo Zveza slovenskih izseljencev tudi v bodoče videla svojo glavno nalogo v tem, da čuva in utrjuje izseljeniško zavest ter jo posreduje mladini, da bodo tudi bodoči rodovi ohranili zvestobo narodu in ljubezni do materinščine.

Naša pesem - manifestacija

NEZLOMLJIVE ŽIVLJENJSKE SILE KOROŠKIH SLOVENCEV

V veselih in tudi v težkih trenutkih je bila pesem vedno zvesta spremljevalka našemu človeku. V njej je prepeval o lepih doživljajih, o ljubezni, o pomladi in cvetju; s pesmijo pa je izpovedoval tudi žalost in grenkobo. Predvsem pa je slovenska pesem verna podoba razburkane zgodovine slovenskega naroda — je himna narodnega ponosa in zvestobe rodu, jeziku in domovini, je visoka pesem junškega upora proti krivici in boja za svobodo. Skratka: naša pesem je manifestacija naše nezlomljive življenjske sile. In kot tako jo je tudi zadnje nedeljo demonstriralo več kot 200 pevk in pevcev na spominski slavnosti ob 30-letnici izseljevanja koroških Slovencev.

Predstavilo se je šest pevskih zborov. Najprej mešani zbor Krščanske kulturne zveze, ki je pod vodstvom Jožka Kovačiča v „Koroški budnici“ in v „Prisegi“ zapel o lepotah koroške dežele, katere je že 1300 let naša domovina in ki ji koroški Slovenci hočemo ostati zvesti tudi v bodoče. Moški zbor „Rožanski fantje“ je najprej pod vodstvom dr. Antona Feiniga in potem pod vodstvom Šimeja Triesniga s komadoma „Na planini“ in „Jaz bi rad rdečih rož“ prikazal lepoto slovenske umetne pesmi.

Mešani zbor Slovenske prosvetne zveze, ki ga je vodil Vladimir Prušnik, je izvajal pesnitve naših domačih avtorjev — Kernjakovo „Pomlad“ ter Radovana Gobca „Koroško“, v kateri naš pesnik Valentin Polanšek opeva koroško deželo, kjer prebiva slovenski rod, ki ljubi pesmi svoje. Podjanski moški zbor SPZ pod vodstvom Folteja Hartmana pa je stari, nekdanji simbolični

pesmi „Lipa“ dodal še borbeno partizansko pesem „Naša vojska“, ki je pri poslušalcih žela največji aplavz in so jo morali pevci kot edino izmed celotnega sporeda še ponoviti.

V zaključnem delu so združeni moški zbori KKZ in SPZ pod vodstvom dr. Antona Feiniga v Prešernovi „Zdravljici“ izpovedali željo po mirnem sožitju med narodi. Združeni mešani zbori KKZ in SPZ pod vodstvom Vladimira Prušnika pa so spominsko slavnost zaključili z mogočno himno o simbolu slovenstva — Triglavu, ki je videl vso dolgo zgodovino našega rodu, kateri je tudi v težkih dneh, ko je vihar vse razdjal, ostal trden in neomajen na svoji zemlji.

Za to priložnost primerno izbrani in — kar je treba posebej poudariti — izredno dobro izvajani pevski spored je bil, to lahko ugotovimo brez vsakega pretiravanja, v vsakem oziru vreden namena in pomena nedeljske prireditve. Če kvalitetni vsebini dodamo še kvantitetno moč zbranih pevk in pevcev, potem smemo biti prepričani, da narod, ki tako ljubi in goji svojo pesem, lahko z zaupanjem gleda v bodočnost.

Ta nastop pa je bil, ne da bi kakorkoli izpadel kot izzivanje ali nacionalistično bujskanje, najboljši odgovor zlasti vsem tistim, ki bi nas radi šele šteli oziroma drobili na najrazličnejše kategorije. Bil je glasna in živa priča nezlomljive življenjske volje in ustvarjalne sile koroških Slovencev — tudi še trideset let po dogodkih, s katerimi so hoteli za vedno potegniti črto pod zgodovino našega naroda.

IONE SVETINA

119

UKANA

DRUGA KNJIGA

Gorazd je bil prepričan, da ga je vesela. Glede njenih odnosov do Nemcev pa si ni bil na jasnem. Če bi izdajala, bi njegova sestra in njen mož gotovo že sedela v zaporu, pa tudi mnogo drugih. Le kdo bi jo odkril! Po dolgem, mučnem pohodu je bil tudi on vesel ženske, ki je dišala po domu in mu zbuja spomine.

„Kakšne važne vesti pa imaš zame?“

„Najvažnejše za vas je, da se bo rezervni esesovski polk na poti v Italijo za tri dni ustavil na Gorenjskem in zavil na Jelovico. Vojaki so se v naši gostilni šalili, da pojdejo na kratek sprehod v gozdove.“

Gorazd se je zresnil. Štab divizije, ki vodi napade na progo, ne ve za ta polk. Čimprej mu mora to sporočiti.

Stopal je po mahovnatih stezi in si mislil: Škoda, da nisem mogel ostati z njo vso noč ali pa še kakšen dan povrh. Bila je tako omamna, da je pozabil na vse. Po večerji sta ostala sama v mračni sobi, kjer ji je bila sestra postlala. Ko je zrl skozi okno v noč, kjer so se izgubljali prameni svetlobe, se je slekla. Gledal jo je skoraj golo v rahlem svitu, bolj kot videl pa je čutil njeno pohotno telo, ko je stopila k njemu in mu šepnila:

„Saj te lahko slečem? Celo večnost te nisem videla. Tako si te želim, da umiram...“

„Prenevarno je. Moram čimprej nazaj na Jelovico, moji me čakajo.“

„Ne bodo ti ušli. In vojne tudi ne bo konec. Daj no, naj te slečem.“

Odpela mu je pas s pištolo, vzela z ramena brzostrelko, pokleknila k nogam in ga objela okoli kolen. Ko je sedel na posteljo, mu je sezula škornje. Vse stvari je tiho odlagala poleg postelje. Prepuščal se ji je z občutkom krivde in rahlega nezaupanja.

Medel mrak ju je zagnil, ko sta omahnila na posteljo. Spominjal se je pelja čričkov v travi, sov, ki se jih je tako bala. Kalna, vroča reka nje sle pa ga je ogrinjala s pozabljenjem. Ko bi vsaj razumel to njeno čudno ljubezen, ki ga je vlekla, čeprav se ji je upiral...

„Gorazd, ti si bil edini moški, ki me je resnično razumel. Ne veš, kako se usoda igra z menoj, odkar si me moral zapustiti,“ mu je rekla.

Spričo surovosti časa, odpovedovanja, trpljenja in gladovanja je v njem zganila skrito željo po drugačnem življenju, po tistem, kar bo prišlo, če bodo ostali živi. Rad bi dobil ženo, podobno njej, toda ne nje. Čudil se ji je, da se je lahko spostila in pozabila na vse, medtem ko je njega ves čas pekla misel, kaj je s fanti, kaj bo, če hišo obkolijo Nemci... Ko je ležala ob njem umirjena, mu je dejala:

„Jaz sem nesrečna ženska. Ljubim te, čeprav vem, da ne boš nikoli moj.“ Medtem se je oblačil, ker se je gol počutil slabo. „Vojna je,“ je dejal. „Zdaj ne razmišljam o tem. Nič ne vemo, kdo bo ostal živ. Večkrat razmišljam o tebi. Kdo ve, kaj bi se bilo zgodilo, če naju ne bi bili ločili.“

„Ti bi me rešil, Gorazd.“

„Česa bi te bil rešil?“ je vprašal nekoliko osuplo.

„Ne veš, kako nesrečna sem ob tem možu.“ Vzpela se je v postelji in ga objela. „Pridi še, Gorazd. Mnogokrat

sem se oglašila pri sestri samo zato, da bi te srečala. Če kaj potrebuješ, mi povej, da ti pošljem v hosto.“

Zmedla ga je v čustvih in mislih in ga preplavila kot vročinska bolezen. „Ostani do jutra!“ ga je prosila.

„Ne! Moji me čakajo!“ je dejal odločno. „Komisar sem in ne morem jih pustiti kar tako.“

„Ostani! Prosim te... Sami se bodo znašli, ti pa imaš izgovorov na pretek. Tudi jaz se bom morala zlagati možu.“

„Ne morem! Samo nekaj me še zanima. Kako je z majorjem Wolfom? Tistim, ki nam je obljubljal orožje. Ali si še v stikih z njim?“

Čprav je bila tema, mu ni ušlo, da se je zresnila in skušala prikriti vznemirjenost. „Menda si imel prav, ko mu nisi zaupal. Obetal je mnogo, naredil pa malo. Zelo poredko se oglasi. Pravi, da ga sumničijo in da se boji. Odkrito ti povem, Gorazd: jaz sem ga sita; vi ste me silili, naj vzdržujem zveze z njim. In še zdaj si naši želijo podatkov. Če ga Nemci dobe — če dela proti nam, bom imela težave pri naših. Res ga ne maram.“ To je preveč poudarila, da bi ji Gorazd lahko verjel. Kljub temu pa ji je ostro dejal: „Boj se tega človeka! Nesrečo ti prinaša. Ognji se ga, če ni že prepozno. On vodi vso podtalno borbo proti nam. Povedal sem ti več, kot bi ti smel. Prosim te, da mu ne omenjaš nobenih naših ljudi. To bi te lahko pokopalo.“

Ko ji je dal roko in ga je za slovo objela, je čutil, da je preplašena. Tuhtal je, kakšno vlogo igra v majorjevem načrtu. In kako daleč je že zabredla...

Danilo se je. Med drevje je vdrala svetloba, na spolzki poti so razločili kamenje. V gozdno tišino je zvenelo petje ptic. Čevlji so zadevali ob skale. Potem so bila

MARIJA ŠVAJNCER:

Žabica je potovala k soncu

Žabica Rega je imela svoje domovanje daleč v mladem gozdu. Veje dreves so se prepletale med seboj, a na majhnih jasah

ANA ANDRE:

Lahkomiselna pikapolonica

Ko je bila zelena livada posuta z debtečim cvetjem, je drobna pikapolonica prvič razpela svoja pisana krilca, da bi odletela v lepi širni svet.

„Oh, kakšno veselje je uživati vso to lepoto!“ je vzkljnila, ko je sedla na cvetočo vrtinico in opazovala cvetlice, ki jih je zibal veter. Ves dan je neutrudno obiskovala cvetne češe in se sprehajala po zelenih od poletnega sonca toplih listih.

Ko je zašlo sonce, na nebu zažarelo na tisoče zvezd in se je smehljala luna, se je pikapolonica tesno privila k listu in gledala lučke visoko nad seboj. Tako je bila očarana od lepote vsega, kar je videla že prvi dan svojega potovanja po svetu, da je pozabila, kako daleč je pravzaprav že odletela od varnega doma in svojih pikčastih sestric. Ko se je zjutraj zbudila, ni vedela za pot domov. Spet je letela od cvetke do cvetke, a zdaj se ni več zibala v cvetnih čašah in na zelenih listih, ampak je spraševala: „Vrtinica rumenka, ali veš, kod moram poleteti, da se bom srečno vrnila domov?“ Ustavljala se je tudi na travah in prosila: „Trava, zelena travica, povej mi, po kateri poti bi se lahko vrnila v svoj dom.“ Pikapolonica je spraševala zaman. Nihče ni vedel za pot do njenega doma, ker pikapolonica tudi sama ni vedela, na katerem vrtu ali travniku je prvič zagledala cvetlice in travo.

Ves dolgi dan je drobna pikapolonica letala od cvetlice do cvetlice in iskala. Šele zvečer, ko je mislila, da ne bo nikoli več videla svoje matere pikapolonice in sestric pikapolončic, je pristala na domačem vrtu. Obsedela je na rdeči vrtinici, se odpravljala k počitku in sploh ni vedela, da je pravzaprav doma.

Odkrile so jo sestrice. Zaplesale so okoli nje ples veselja, saj so že menile, da se ji je na prvi poti v svet zgodilo kaj hudega. V domek pikapolonice se je naselila sreča ponovnega snidenja vse pikapolončje družine. Mala pikapolonica je tisti večer sklenila, da bo svet spoznavala počasi, vsak dan nekaj... Kajti pikapolonice nimajo tiskega zemljevida, da bi se lahko ravnale po njem. Svoj zemljevid morajo obdržati v glavi.

v goščavi so rasle borovnice in brusnice. Med njihovim listjem so kot v materinem naročju nastajali drobni modri in rdeči sadeži.

Med mladimi drevesi je rasla ena sama velika, stara bukev. S svojimi košatimi vejami je segala visoko pod nebo in drobna Regica v njeni sencji je bila prepričana, da se te mogočne, dolge veje dotikajo sonca. Stara bukev je v tihih urah, ko so se njene spodnje veje utrujeno povešale k tlom, pripovedovala zeleni žabici o soncu in vsem drugem, kar je videla s svojimi velikimi očmi in čutila s svojo staro, visoko dvignjeno glavo. Za Regico je bilo vse to nedosegljivo in daleč, tudi sonce.

„Sonce, to je pričetek življenja in njegovo nadaljevanje,“ je modrovala stara bukev. „Pomladi njegovi žarki prebudijo moje speče žile in iz mojih rok in korenin poganja novo življenje. Sonce mi obarva liste, najprej z nežno, nato z močnejšo zeleno barvo. Vsa moja rast se vzpenja k njegovi toploti.“

Ko je Regica vedno znova in znova poslušala bukvino hvalo soncu, si je tudi sama zaželela, da bi se dvignila k njemu, čutila njegovo toploto in s svojimi drobnimi, rahlo mežikajočimi očmi zaznala svetlobo, ki barva rastline in jih pomladi dramatično izspanja.

Žabica je poskušala splezati na vrh bukve, a se ji ni posrečilo. Previsoko je bil ta vrh, in lističi, na katere bi rada legla, da bi z njih gledala sonce, so se brez konca in kraja zibali v vetru. Pripogibali so se in se

spet dvigali kvišku. Vetra in njegove sunkovitosti se je Regica bala.

Stara bukev je povedala Regici, da bi si sonce lahko ogledala tudi z visoke, strme skale, ki sama samcata leži nad mladim gozdom in ponuja žarkom svojo sivo glavo.

Regica se je odpravila na pot. Poslovlila se je od babice bukve, rekla je na videnje mladim drevesom in si za slovo odpočila med borovnicami in brusnicami na jasi. Potovanje je trajalo več menjav dneva in teme. Včasih se je Regici zdelo, da tej dolgi poti

SMILJAN ROZMAN:

Potepinka

Potepinka ji je bilo ime. Vsa družina jo je klicala tako, ker se je tako rada potepala. Pa ni bila deklica, tudi lastovka ne, tudi čebelica ne. Bila je zvezdica, prava zvezdica ene izmed tisočih zvezdnih družin. Imela je dedka in babico. To sta bili zelo zelo stari zvezdi. Tako stari, da ni nihče vedel, kdaj sta se rodili. Tudi sama ne. Imela je očeta in mamo. Tudi to sta bili stari zvezdi, toda ne toliko kot dedek in babica. Imela je tudi brate in sestere. Tudi ti so bili starejši od zvezdice Potepinke, toda pri njih se je točno vedelo, koliko so stari, ker sta si to oče in mama zabeležila v stari zvezek z oslovskimi ušesi. To je bila srečna družina zvezd. Potovala je po širnem vesolju, se sre-

ne bo nikoli konca. Nekega večera pa je zelena žabica vendarle obležala na vrhu skale. Od poti je bila tako utrujena, da se ni mogla niti ozreti naokoli in pozdraviti mesečino, ki je svoje zlate lase razpela čez ves gozd in vse do Regice na skali.

Kamen je bil vlažen in hladen in Regica je zadremala ter sanjala lepe sanje. Ko se je zjutraj zbudila, je nestrpnost čakala, da bi videla in čutila sonce.

Bil je vroč poletni dan. Sonce je neusmiljeno pripekalo na sivo skalo in žabici izpilo njene življenjske moči. Žgalo je ves dan in Regica je bila v vročini prikovana na gol, razbeljen kamen.

Zvečer je bila Regica mrtva. Stara bukev je v naslednjih dneh zaman čakala svojo varovanko. Na skalo so v dolgem sprevodu priromale mravlje in bile so Regičini pogrebci.

čevala z drugimi zvezdami in jadrala v brezkončnosti tihega prostranstva. Ko je družino obsijalo sonce, se je zasanjana prepustila njegovim toplim žarkom. Takrat so vse zvezde zažarele in pomežikale in se pretihotapile v sobe tisočerih spečih otrok. Tudi dedek, tudi babica in mama in očka in bratje in sestere pa tudi zvezdica Potepinka. Ona je v tem morda najbolj uživala. Zakaj? Ker je bila tudi majhna, še otrok, in zato podobna otrokom na zemlji. Bila je razposajena, živahna in včasih tudi zasanjana, tako zasanjana, da je v vesolju nehote zašla in se znašla med tujimi zvezdami. Ko se je tega zavedla, je začela vpraševati neznanne zvezde: „Ste videli kje družino Kristalnega goloba, ste videli?“ Zvezde so bile dobrohotne, ljubeznive in vedno so ji pomagale najti pot domov.

Toda nekoč se je zgodilo drugače. Ko je mežikala proti Zemlji, je pomežiknil proti njej tudi neki majhen deček. Najprej je pomežiknil, potem pa se je zagledal vanjo z velikimi, vprašujočimi očmi. Šepnil je: „Pridi, zvezdica, tako sem sam in hladno mi je!“

Zvezdici Potepinki je bilo, kot da bi se je nekdo dotaknil z nežno roko. Ne da bi pomisljalo, je v loku odbrzela proti Zemlji. Dečkove oči so jo sledile in vabile. In zvezdica Potepinka je drsela nižje in nižje po žametni odeji noči. Ko se je že skoraj dotaknila Zemlje, je zažarela, se spremenila v spomin in se skrila v najtemnejši kot dečkovega srca.

Njen dedek, babica, očka in mama in bratje in sestere pa so jadrali dalje skozi tiho neskončnost, kajti večina zvezd ima svojo odrednjo pot in le malo je takih, kot je bila zvezdica Potepinka, ki se je spremenila v spomin.

ČEŠNJA V BELEM

Spet se v našem vrtu česnja preoblači, z dežjem se umiva, z vetrom se krtači,

a pomlad ji takšno lepo krilo živa, da je prav zaresno hčerka nevoščljiva.

Kdo je, se sprašuje, dal ji tole krilo, kje so zanj kupili takšno lepo svilno,

ali se je sama naučila tkati ali pa nemara so doma bogati!

Gleda in modruje: vem, pomlad je mama: tudi moja včasih zame živa sama;

ampak kdo je očka! Očka! Tam v sinjini nad gorami sonce žvenketa s cekini...

Lojze Krakar

Tone Svetlina: UKANA — Tone Svetlina: UKANA — Tone Svetlina: UKANA — Tone Svetlina: UKANA — Tone Svetlina: UKANA — Tone Svetlina: UKANA — Tone Svetlina: UKANA — Tone Svetlina: UKANA

„Tisti, ki bodo prišli pred naše puške, bodo na slabšem kot mi, ki jih čakamo.“

„Kljub temu me je strah. Prosim te, Primož, ne odreci mi, kar te bom prosila, in ne reci mi, da sem neumna...“

„Vse ti bom ustregel. Saj nisi nikoli imela nemogočih želja.“

Žalostno ga je pogledala v zaskrbljene oči in ga mehko prijela za roke:

„Primož! Če bom težko ranjena in v nevarnosti, da me dobe Nemci, te prosim, da me ubiješ.“

Začudeno jo je pogledal. Ni vedel, kaj bi odgovoril in zakaj mu je prav sedaj to rekla. Ker je molčal, se ga je trdneje oklenila in prosila:

„Saj boš napravil to, čeprav bo morda težko?!“

„To ni lahko! Če res želiš, ti lahko obljubim, nisem pa prepričan, če bi to zmoget. Ze sama misel na to me preplavlja z grozo. Nikoli nisem razmišljal, da bi te moglo zadeti. Tako si ohranjamo pogum...“

„Sam veš, da je to vsak dan mogoče. Lahko me zadene danes, jutri ali pa tudi nikoli. Toda ob zavesti, da moje življenje pripada tebi in da je moja smrt v tvojih rokah, bom laže vztrajala v boju.“

„Kaj bo pa z menoj? Ali bi me tudi ti ubila?“

„Jaz tebe ne bi mogla,“ ga je nežno pogladila po laseh. „Če pa bi te ubila, bi tudi sebe.“

„Vem. Ne zaupam ti, da bi me mogla. Mene bo Vojko, jaz pa bom njega, če se kateremu od naju kaj pripeti. Z njim sva se to že davno zmenila in vem, da ne bo okleval.“

Obmolknila sta. Njun molk pa je presekalo žvistenje po zraku in štrpot med vejevjem. Vsa se je stresla.

„Mina!“ je vrisnila.

Zamižala je in sklonila glavo v Primožovo naročje.

„Kaj pa noriš! Divji petelin je sedel v smreko, ko pa nas je začutil, je odletel. Verjetno so ga spodili Nemci.“

Zastrmel se je med debela, toda v gozdu se ni nič premaknilo.

„Poglej, kako mi bije srce!“ si je pritisnila njegovo roko k prsim.

„Prenapeti živci, nič drugega.“

Z neba so padale debele kaplje in turobno bobnale po napetem šotorskem krilu. Bile so čedalje gostejše, njihova pesem je postala uspavajoča.

Borut in Vojko sta se namestila na vzpetini ob robu kotla, da sta imela pregled nad četnim položajem. Pajk se je stiskal na boku obrambe, ki jo je povezoval s sosednjo četo Jelenov vod. Pričakovali so napad. V vznemirljivo jutro se je dvigala izparina zemlje in v nosu jih je ščegetal blagodejni duh smrečja.

„Zdaj bodo najbrž prišli,“ je dejal Vojko, ko je velika črna plica odfrfotala med debli. Na kolenih je pestoval puško z daljnogledom in ji brisal zrklo. Poznal je Jelovico, zato je dejal:

„Lahko se zgodi, da bodo šli samo sto metrov mimo, pa nas ne bodo našli.“

Ko Nemcev le ni bilo, je Vojko odšel s Travnikarjevim Francetom, da bi se razgledala pred položaji. Kot sencji sta se premikala od debela do debela. Vojko, ogrnjen z vetrovko iz marogaste italijanske šotorke, je bil komaj opazen med drevjem. Še tristo metrov nista prešla, ko sta s skalnatega roba zagledala Nemce: v kolnini so pospravljali šotorišče in se pripravljali na odhod.

„Prekleto blizu smo spali nočoj!“ je pomislil Vojko in jih skušal na hitro prešteti. Zaradi gostih debel mu to ni uspelo, pač pa je ugotovil, da gre za udarno skupino gor-

skih lovcev-policistov. Sodil je, da jih je kakšnih sto petdeset. Pustila sta jih na miru in se naglo umaknila.

Novica o neposredni sosesčini Nemcev je spremenila razpoloženje na položaju. Nihče se ni več dolgočasil. Dež je močnejše škrahljal po vejah, voda je pronicala za vrat in v čevlje, odeje so se napile moče, hlad je vel iz mokre zemlje.

Med napeto tišino je gozd zarjoval v deževno jutro — to je bilo precej daleč, v smeri zahodnih gora. Nedo dolgo zatem je pričelo pokati na desni, od koder je veter prinašal dež, malo kasneje tudi nekje za hrbtom, precej daleč. Okoli njih pa se ni nič zganilo. Vsi so sloneli na orožju. Potem je dež prenehal, med debli se je razsvetlilo. Zvoki boja so prihajali iz različnih smeri in ustvarjali vtis, da poka po vsej Jelovici. To je posebno vplivalo na novince. Obráčali so se kot na ražnju. Ko Nemcev le ni bilo, so bili tudi stari borci čedalje bolj živčni. Še Orlov in Dren, ki jima je Vojko prinesel poročilo, sta bila nestrpnost. Dren se je bal, da jima bodo udarili v hrbet.

„Ne delaj panike!“ mu je dejal Orlov. „Če nam udarijo v hrbet, se bomo obrnili, pa bo. Samo da nismo v hrišah,“ je spet dregnul v Drenovo rano. Ta pa je preslišal in omenil, da ga skrbi, kaj je z Gorazdom.

„Ne skrbi zanj, ta je kot maček, ki vedno pade na vse štiri noge. Najbrž se je zamudil pri kakšnih babah.“

Dren je ugovarjal, Orlov pa ga je posmehljivo zavravčal: „Ne bodi no idealist! Potuhnjen je, kot jih je precej med komisariji. Pretvarjajo se kot farji. V resnici pa je krjav pod kožo kakor midva.“

Vsak po svoje so preganjali negotovost in prisliškovali odmevu boja v prostranstvu gorske planote. Bili so že lačni, toda o kuhi ni bilo govora, dim bi jih izdal.

(Se nadaljuje)

Za oddih in razvedrilo

NOEL BOSKER:

Zaročenka

Odpril no že vendar, je godrnjal Martin Wayne sebi v brado.

Morda telefonira... Pozvonil je še tretjič, vendar ni bilo nikogar, da bi mu odprl vrata. Martin je končno pomislil, da v hiši ni nikogar; to pa se mu je čudno zdelo, saj je ženska poklala družbo pred slabe pol ure in prosila, naj pride nekdo v Morningside št. 26. Martin je stopil nekoliko nazaj, da bi še enkrat preveril naslov. Ne, pomote ni bilo. Stal je pred hišo št. 26.

Vrnil se je v avtomobil, prižgal cigareto in odpeljal, prepričan, da se bo ženska kasneje oglasila in se opravičila.

Slabe volje je potegnil ročico menjalnika, jezen, kadar je šel kam uradno in moral voziti avtomobil svoje družbe — Vzhodne zavarovalnice. Raje je imel svoj avtomobil, to je bilo čisto razumljivo. Fiona mu je kupila dolgo nizko limuzino bronaste barve, na katero je bil tako ponosen. Počasi in nevsiljivo je pripravil Fiono, da mu je kupila avtomobil, ne da bi se tega prav zavedala. Najboljša Fionina lastnost je bila njena preprostost. Imela je veliko denarja, in to je nekoliko ublažilo dejstvo, da je bila najbolj dolgočasna ženska na svetu. Če je bil iskren, je moral priznati, da se nikoli ne bi bila poročila z njim, če ne bi bil, kar je.

Vozil je počasi. Zavil je s ceste proti obali. Tako zelo je sovražil povratek v pisarno. Ustavil se je na plaži. Pogledal se je v majhno okroglo ogledalo in se zadovoljno nasmehnil. Njegov obraz ni bil lep, izražal pa je moč, inteligenco... Ali njegova zveza v Laureen ni potrjevala, da je privlačen?

Svoje zveze z Laureen ni nameraval jemati resno. Tudi druge ženske so bile v njegovem življenju. Vse jih je z lahkoto pozabil, z Laureen pa je bilo drugače.

Seznanil se je z njo na zabavi, ki jo je priredila njegova družba. Prišla je v slavnostno dvorano mirna, mrzla kot zid. Kako lepa je bila! Sedla je za točilno mizo poleg Martina.

— Ali ste zadovoljni? ga je vprašala.

— Kako pravite? Martin jo je presenečeno pogledal.

— Ze nekaj minut buljite vame, zato me zanima, ali ste zadovoljni s tistim, kar vidite.

Martin se je od srca nasmejal. Zabalavalo ga je to mlado, drzno dekle. Tako se je začelo. Čez nekaj časa je Martin doumel, da se ne bo mogel nikoli več vrniti k staremu življenju s Fiono brez Laureen.

Fiona je morala izginiti. Ko je ne bo več, bo Martin podedoval njen denar in osrečil Laureen. Da, toda tukaj je še Ed.

Po Fionini oporoki bo Martin dobil 10.000 funtov in ostanke dohodkov s posestva. Veliko več denarja naj bi dobil brat Ed, poleg tega pa tudi posestvo. Fiona je povedala Martinu, da je tako ravnala v želji, da bi denar ostal v družini.

— Če bi imela otroke, bi bilo vse drugače. Ker pa niti jaz niti ti ne nameravaš tako kmalu umreti, je vse to manj pomembno, ali ne dragi?

Bilo pa je pomembno, in še kako! Zato je moral tudi Ed izginiti.

Načrt je bil preprost. Ed bo umoril Fiono. Ali pa bo vsaj policija tako sklepala. Eda bodo obesili kot zločinca. Martin pa bo postal lastnik vsega.

Ne bo mu težko urediti tako, da bo krivda padla na Eda, neboljnjega, malo prismojenega Eda. Bil je zadovoljen s tistim, kar je prejemal od sestre, leno se je vlačil po hiši in včasih stopil v bližnjo gostilno.

Umor bi se moral zgoditi v Mar-

tinovem delovnem času. Za alibi ga ni skrbelo.

Fiona se je včasih jezila na Eda, ker ni bil ambiciozen, ker si ni želel nobenega dela. Pogosto se je napil, če so imeli goste. Tedaj se je, čeprav je bil trezen najboljši in najljubše fant na svetu, grdo prepiral s Fiono in jo obkladal z najhujšimi žaljivkami. Običajno je vse to mirno prenašala, ko pa so bili takšni prizori vedno pogostejši, se ni mogla več vzdržati, temveč je vpila in grozila.

— Poberi svoje cunje in izgini! Črtala te bom iz oporoke.

Po takšnih prepirih sta Fiona in Ed običajno začela jokati, ves naslednji dan pa se je Ed opravičeval sestri in jo prosil, naj mu odpusti.

Prejšnji večer sta se znova prepirala, tokrat pred gosti. Zdaj se je Ed prav gotovo tolažil pri natakariji v baru in jokal nad svojimi grehi.

Fiona pa bo umrla ob 15.30. Zdrznil se je in pogledal na uro. Bilo je 11.45. Sklenil je, da se ne bo vrnil v pisarno, ker je bil že skoro čas za kosilo. Medtem ko se je vozil domov, je mislil na Laureen, svojo kraljico. To jutro ji je telefoniral in ji šepetaje sporočil, da je to dan, ko se začne njegova svoboda.

Stopil je v hišo. Fione ni bilo v jedilnici. Našel jo je v kopalnici. Bila je mrtva.

Ni mogel verjeti očem. Ni se še opomogel, ko se je za njegovim hrbtom pojavil policijski inšpektor.

— Ali ste vi Martin Wayne? Martin je podzavestno prikimal.

— Vaša žena je umorjena.

— Ali je to vaše? je vprašal inšpektor in pokazal Martinu nož za odpiranje pisem.

Spet je prikimal.

— Ali je bila umorjena s tem nožem? je vprašal inšpektorja.

— Bila!

Stara Betty Coyinde je sklenila sestaviti oporoko. Ze dvajset let je bila vdova in pred kratkim je dočkala petinšestdeset let.

Njen mož Samuel Coyinde ji je zapustil pred dvajsetimi leti, ko je nenadoma umrl, okroglo vsoto sto tisoč angleških funtov. Betty je bila zelo skopuška in je od tega denarja zapravila v dvajsetih letih približno petsto do šesto funtov.

Ko se je odločila, da bo sestavila oporoko, je začela iskati odvetnika. Potem ko je podolž in počez prehodila lbadan, da bi izbrala za svojega zastop-

nika in izpolnjevalca tako resnega posla najbolj spretnega in bistroumnega odvetnika, se je slednjič odločila za doktorja Solimana ben Jahiju, ki je bil daleč naokrog zelo znan in cenjen.

Betty je vstopila v njegovo majhno, vendar snažno in prikupno pisarno in mu pojasnila svojo željo. Odvetnik jo je pozorno poslušal in jo takoj povabil, naj se usede in si oddahne.

— Če gre za oporoko, je dejal, ste lahko brez skrbi, sestavljena bo po vseh predpisih in videli boste, da nihče ne bo imel v zvezi z njo nikakršnih pripomb.

— Zelo dobro, zelo dobro, je rekla Betty in po krajšem brskanju po dokaj polni torbici privlekla na dan beležko z usnjenimi platnicami in dodala:

— Ali vas lahko seznanim z nekaterimi podrobnostmi?

— Izvolite, je odgovoril odvetnik.

— Torej, takole. Mojega premoženja je 99.500 angleških funtov.

— Zdaj?

— Da.

— Ali ste upoštevali pogrebne stroške?

— Saj to je strašno! Res je bil takšnega mnenja. Sam jo je nameraval zadaviti.

— Rad bi vam postavil nekaj vprašanj, Wayne... — Vprašajte...

Martin se je skušal zbrati.

— Kje ste bili davi med deseto in pol dvanajsto.

— V službi.

— Zaposleni ste v zavarovalnici?

— Da.

— Ali ste bili ves čas v pisarni? Strah je začel segati Martinu v grlo. Moral se je odkašljati.

— Ne... Šel sem k neki stranki.

— Kam?

— Na Morningside 26.

— Ali bi lahko tista stranka potrdila vaš prihod?

Martin si je prizadeval, da bi ostal miren, vendar ni mogel premagati strahu in negotovosti v glasu. Inšpektor je kazal odkrito sovraštvo do njega, prišel pa je tudi Ed in njegov obraz se je za masko žalovanja smehljajal.

— Bojim se, da to ne bo mogoče, je jecjal Martin. Žal, nikogar ni bilo doma.

Inšpektor je začudeno dvignil obrvi:

— Zadržali ste se dve uri na obisku pri nekom, ki ga niti ni bilo doma?

Martin je pogoltnil slino:

— Ni mi bilo... ni mi bilo dobro, zato sem se odpeljal na obalo in tam nekaj časa ostal.

— Ali vas je kdo videl?

— Ne verjamem. Nikogar nisem opazil.

— Toda nekdo je le opazil vaš avtomobil, saj je tako nenavaden.

Martin je v obupu zamahnil z roko:

— Vozil sem uradni avtomobil.

— Wayne, vaš avtomobil so ob pol enajstih videli tukaj, pred hišo. Vašo elegantno limuzino...

— To je nemogoče! Avtomobil sem pustil na parkirnem prostoru pred poslopjem družbe. Tam je bil ves dopoldan.

— Wayne, odšli boste z menoj na postajo. Moram vas vprašati še nekatere stvari.

To je bilo preveč. Martin se je obrnil k Edu, katerega neslišni smeh je polnil sobo:

— Zakaj pa njega ne vprašate? Vprašajte ga, kje je bil dopoldne. On ima več razlogov, da bi ubil Fiono, kakor jaz.

— Ne skrbite, smo ga že zaslišali. Kar zadovoljni smo z njegovimi od-

A n e k d o t e

MENAZER...

Ravnatelj londonske revijske hiše „Palladium“ je poklical po telefonu Parkerja, menazerja znanega pevca popevk Elvisa Presleya. Ponudil je angažma za Presleya: „Plačamo 120.000 dolarjev na teden...“ Parker je odgovoril: „Soglašam! In koliko dobi Elvis!“

VESOLJNI POTOP

Ameriški književnik in Nobelov nagradenec William Faulkner je dejal: „Če človek pomisli, koliko knjig je na svetu in koliko jih natisnejo vsak dan, pride do sklepa, da prihodnji vesoljni potop ne bo vodna katastrofa, kajti ljudje bodo utonili v papirju...“

NAVADA

Filmski igralec Fernandel je bil velik prijatelj kriminalnih romanov. Nekega jutra je Fernandel bral roman iz serije manj znanega francoskega avtorja in žena mu je rekla: „Ali veš, da je avtor te serije romanov umrl pred nekaj dnevi!“ „Neverjetno!“ je pripomnil Fernandel. — „In kdo je morilec!“

PREDNOST

Marlene Dietrich se je nedavno pred svojimi gosti navduševala nad lastnim televizorjem: „Najlepše in najprijetnejše je, če gledaš televizijsko oddajo iz postelje. Če človek zaspi, se mu ni treba več prebujati, da bi prišel do postelje.“

Za dobro voljo

— Si slišal, kakšno ženo je dobil naš učitelj? Zna sedem jezikov.

— Kakšen revež! Moja zna samo enega, pa nikdar ne pridem do besede.

Slavni profesor anatomije Mihael Lenkossek je šel nekoč k cesarju Francu Jožefu v avdienco. Ker je bilo v predsobi precej hladno, je prosil, da sme obdržati klobuk na glavi. Ko so ga potem nenadoma poklicali, je v zmedu pograbil še klobuk na mizi in stopil pred cesarja z obema.

Cesar ga je smehljaje opozoril na dva klobuka, slavni anatom pa je rekel:

„Oprostite, veličanstvo! Za človeka, ki je zgubil glavo, sta dva klobuka res preveč.“

Dva fanta se pogovarjata:

— Moj oče je bogat.

— Moj oče je pameten.

— Moj očka je posodil tvojemu denar.

— Moj ga pa ne vrne.

Slikarka kmetu: „Ali se smem postaviti v njivo?“

„Zakaj pa ne? Saj so vrabci postali že tako predrzni, da se strašila že nič več ne boje!“

Ko je znamenita igralka Eleonore Duse šla na turnejo po Kaliforniji, jo je spremljal Sam Davis, urednik „Carson Appala“, hkrati pa je pisal tudi za „Examiner“ iz San Franciscu.

Davis je bil sijajen človek. Igralki je bil tako všeč, da se ni dala od nikogar drugega intervjuvati. Vsa poročila je pisal on sam.

Naposled je prišel trenutek, ko sta se morala ločiti. V salonskem vagonu ga je tik pred odhodom umetnica objela ter ga poljubila na obe lici in usta. Rekla je:

„Poljub na desno lice za „Carson Appeal“, na levo lice za „Examiner“, poljub na usta pa za vas samega, dragi prijatelj!“

„Madam,“ je rekel Davis vidno ganjen, „mar ne veste, da zastopam tudi „Associated Press“, ki izdaja 380 listov in revij?“

Stiskač in skopuh se dobiva v kavarni. Pa vpraša stiskač:

— Imáš kakšno cigareto pri sebi?

— Ne, — odgovori skopuh, — pa ti?

— Tudi ne, — odkima stiskač, — bova morala pač vsak svoje kaditi.

O P O R O K A

ljubljeni sosedi Dasy Fafunwa petdeset tisoč funtov, a moji stričevi sestri Ann Okama točno stotisoč angleških funtov. Na tem seznamu tukaj je še triindvajset oseb — to so moji bližnji in daljnji sorodniki. Njim zapuščam natančno razporejenih 325 tisoč funtov, kar znese vse skupaj točno pol milijona angleških funtov. Kakor vidim, imate pripombe, ali bi hoteli kaj vprašati?

— Vsekakor. Nekaj ne razumem. Vi ste spočetka rekli, da imate 99 tisoč funtov, ki jih želite zapustiti v oporoki. Je res?

— Res je.

— Prav. Od kod potlej imate teh pol milijona funtov, ki jih tako velikodušno razdajate. Ali res imate tudi ta denar?

— Nimam jih.

— Kako lahko potlej zapuščate tisto, česar nimate? Seveda lahko. Vseh teh šestindvajset ljudi je prepričanih, da imam šeststo tisoč funtov. Ker imam dejansko samo to, kar sem omenila v začetku in kar zapuščam svojim otrokom, je logično, da sem drugim porazdelila pol milijona funtov, ki mi jih pripisujejo...

AMOS TUTUOLA, Nigerija

Svoj obstoj smo najbolj živo izpričali...

(Nadaljevanje s 1. strani)

pred tridesetimi leti poudarjeno, da jemljemo na znanje najnovejši, čeprav skromni poskus pristojne zvezne vlade, da zakonito uredi vprašanje dvojezičnih topografskih napisov, čeprav se seveda z njegovo osnovo in njegovo skromno obsežnostjo ne moremo strinjati.

Toda tudi ob tem skromnem prvem koraku se že oglašajo pravisti, ki so pred tridesetimi leti dobro vedeli, kje povsod živimo koroški Slovenci in so nas brez ugotavljanja pregnali z naših domov ob Zilji in Dravi, na Gurah in v Podjunji. Danes pa zahtevajo „ugotavljanje manjšine“, ker baje ne vedo, kje živimo.

Koroški Slovenci smo zaradi trpkih izkušenj v zgodovini zadnji, ki ne bi želeli miru in dobrega sožitja v deželi ter med sosednjima narodoma in državama. Toda če gre za obstoj naše narodnostne skupnosti, ne moremo molčati in ne bomo molčali. Če bo potrebno, se bomo znali boriti tudi proti novim nakanam „Heimatdiensta“ in obrambnih bojevnikov, ki te dni mobilizirajo spet vse šovinistične sile, da bi preprečili vsako javno znamenje in izbrisali tudi najmanjšo javno sled obstoja Slovencev na Koroškem. Zgodovinsko dejstvo pa je, da smo najbolj živo izpričali svoj obstoj koroški Slovenci prav tedaj, ko nas na papirju in z izselitvijo, kakor so mislili, tudi na koroški zemlji ni bilo več!

Ne želimo, da bi se taki časi ponovili in bi bilo tako izpričanje ponovno potrebno. Zato tembolj obžalujemo, da pomaga šovinističnim silam pri negiranju našega obstoja posredno tudi oblast z načrtom, ki predvideva dvojezične topografske napise večinoma le v naseljih na periferiji in jih izključuje iz večjih središč, kjer pa se v da-

našnji mobilni družbi v glavnem odvija tudi življenje naše narodnostne skupnosti.

Ob takih okoliščinah smo koroški Slovenci prisiljeni, da danes ob tridesetletnici prisilne izselitve javno in nedvoumno poudarimo svojo zaskrbljenost nad takim reševanjem, ki daje šovinistom korajžo za nadaljnje naskoke na naše življenjske interese, prizadeto manjšino pa potiska v položaj baje nikdar zadovoljne skupine, kakor nam to sedaj očitajo tudi dobromisleči, ki pa ne poznajo dejanske problematike. V vsej zgodovini, posebno pa v drugi avstrijski republiki, smo koroški Slovenci pokazali toliko konstruktivne pripravljenosti za sporazumno reševanje odprtih vprašanj v korist našega obstoja in razvoja, pa tudi mirnega sožitja v deželi, in kljub zamudnemu reševanju toliko potrpljenja, da moramo take in podobne očitke odločno zavrniti.

Tudi danes ne želimo nič drugega, kakor pravice, ki nam grejo. Z zadovoljstvom ugotavljamo, da je

Tudi večina mora pokazati potrebno razumevanje

Ali nas kdo vprašuje, kakšne občutke imamo ob tridesetletnici pregona z domače zemlje koroški slovenski izseljenci? In kdo se ozira na naše trpke zgodovinske izkušnje? Le-te terjajo iskreno popravilo zgodovinske potvorbe oblička naše zemlje in zgodovinske krivice nad našim človekom! Mi smo stvarni dovolj, da vemo za težkoče bolj širokogrudne rešitve, prav tako pa smo prepričani, da mora tudi večina pokazati potrebno razumevanje. Koroški Slovenci smo pripravljani, iskreno in konstruktivno pomagati pri iskanju poti za znosno rešitev vseh vprašanj, ki zadevajo

zvezna vlada na zadnjem kontaktnem razgovoru pred enim tednom izrazila pripravljenost za sporazumno rešitev številnih odprtih ali nezadovoljivo rešenih vprašanj; tembolj pa smo zato razočarani, da v vprašanju dvojezičnih topografskih napisov niti ni prišlo do takega poskusa, marveč nameravajo to vprašanje rešiti ne glede na to, ali smo za tako rešitev ali ne.

Pri tem naj bi se baje morali tudi mi ozirati na občutke večinskega naroda in na zgodovinska dejstva. Upravičeno vprašujemo: na kakšne občutke in na kakšna zgodovinska dejstva? Morda na občutke, da se nekateri že vedno ne morejo sprijazniti z dejstvom, da koroški Slovenci živimo že stoletja avtohtono na podedovani domači zemlji! In na kakšna zgodovinska dejstva naj bi se ozirali? Vendar ne na ta, da so nas od ljudskega štetja do ljudskega štetja z reducirali in atomizirali na najrazličnejše kategorije, le našega slovenskega jezika in porekla niso želeli prikazati!

naša življenjska področja, in smo prepričani, da je ob dobri volji tudi mogoče priti do znosnih rezultatov.

V zadnjih dneh smo ob obisku predsednika jugoslovanske vlade z več strani in tudi iz ust zveznega kanclerja dr. Kreiskyja slišali spet besede in misli o vlogi mostu in povezovalnega člena, ki jo ima manjšina med domovinskim in matičnim narodom. Mi smo to vlogo vedno izpolnjevali in jo želimo tudi v bodoče, vendar jo bomo mogli v polni meri izpolnjevati le tedaj, če bo končno prišlo do take ureditve naših vprašanj, da bi smisel našega trpljenja in ideali naše odporne in uporne borbe pred tremi desetletji ne bili samo svetla gesla, marveč vsakdanja praksa — resnično bratstvo in mirno sožitje obeh deželnih narodov v popolnoma enakopravnem tekmovanju za lepšo bodočnost skupne ljubljene domovine!

Kongres SPÖ v Beljaku

S predstavo Brecht-Weillove opere „Vzpon in padec mesta Mahagonny“ v celovškem Mestnem gledališču se je v nedeljo zvečer začel 21. zvezni kongres Socialistične stranke Avstrije, ki je od ponedeljka do srede potekal potem v beljaškem kongresnem domu. Na kongresu se je zbralo okrog tisoč delegatov in gostov iz cele Avstrije ter iz raznih drugih držav, med njimi kot najuglednejša osebnost vodja angleških laburistov Harold Wilson, ki se je svojim gostiteljem poklonil z zagotovitvijo, da „je svet poln priznanja za triumfalne dosežke avstrijske socialistične stranke“.

Za kongres je vladalo veliko zanimanje, saj je bil to prvi kongres, odkar je SPÖ edina vladna stranka v Avstriji in torej sama odgovorna za razvoj v državi. Ravno zato pa je javnost tudi pričakovala, da bo kongres dal odgovor na vprašanje, kako in v koliko nameravajo socialisti načela svoje strankarske politike prenesti v prakso vladne politike. Vendar je moral biti razočaran vsak, ki se je morda bal, da bo v tej zvezi prišlo do kakšne nove ali celo zaostrene ideološke usmeritve. (Zato je naravnost smešno tudi ponovno strašenje z „rdečo mačko“, ki pa se je ÖVP spet poslužuje samo zato, da bi s tem odvrnila zanimanje javnosti od njenih lastnih notranjih težkoč in slabosti.)

V pogledu na ideološko usmeritev je namreč kongres povedal zelo malo. In še tisto, kar je bilo povedano, je v bistvu le ponavljanje starih načel, ki jih je SPÖ sprejela že na prejšnjih kongresih in so bila tokrat le tu in tam nekoliko bolj konkretno soočena z današnjo stvarnostjo. Sicer pa je predsednik stranke kancler Kreisky menil, da bi moral biti kongres izhodišče za obsežno diskusijo o najvažnejših vprašanjih našega časa, kar praktično torej pomeni, da kongres niti ni imel namena, dajati že izdelane recepte za reševanje posameznih problemov.

Ko je dr. Kreisky govoril o različnih definicijah socializma, je me-

nil da je le-ta najbolj opredeljen v dunajskem programu SPÖ ter poudaril, da stremijo socialisti za družbeno ureditvijo, torej ureditvijo življenjskih pogojev in odnosov med ljudmi, katere cilj je svobodni razvoj človekove osebnosti. Razrede hočejo odstraniti, donos družbenega dela pa pravično razdeliti. Zato se borijo za svobodo ljudi, za njihovo enakopravnost in za socialno pravičnost znotraj družbe. Zavzemajo se za svetovno skupnost narodov, ki naj bi v enakopravnem sodelovanju s pomočjo tehničnih dosežkov prinesla vsem mir in blaginjo namesto vojne in uničenja. Socializem pomeni neomejeno politično, gospodarsko in socialno demokracijo — socializem je popolna demokracija.

Prenesena na konkretna vprašanja današnje družbe so ta načela zvenela seveda precej bolj praznino. Obširno je bilo govora na primer o ustanovitvi resnično neodvisnega radia in televizije; o reformi znanega § 144, s katerim je urejeno vprašanje prekinitve nosečnosti; o potrebi koncentracije podjetij v javni industriji, kjer naj bi se razširilo tudi sodelovanje delavcev; in še o raznih drugih problemih, ki se postavljajo pred SPÖ kot odgovorno vladno stranko.

Pri volitvah novega strankinega vodstva je bil za predsednika ponovno izvoljen dr. Bruno Kreisky. Eden izmed podpredsednikov pa je postal koroški deželni glavar Hans Sima, o katerem je kancler Kreisky dejal, da je v zadnjem času s konkretnimi predlogi za zadovoljitev slovenske manjšine „dokazal in bo moral še naprej dokazati toliko osebnega poguma, da mu res veliko dolgujemo“.

Izdajatelj, založnik in lastnik: Zveza slovenskih organizacij na Koroškem; glavni urednik: Rado Janežič; odgovorni urednik: Andrej Kokot; uredništvo in uprava: Sopot Klagenfurt - Celovec, Gasometergasse 18, tel. 32 5 50 — Tiska: Založniška in tiskarska družba z o. j. Drava, Celovec - Borovljica

Člen 7 namenjen manjšini ne pa zaščiti večinskega naroda

Tudi podpredsednik Narodnega sveta koroških Slovencev dr. Reginald Vospernik se je najprej spomnil dogodkov pred tridesetimi leti, potem pa spregovoril o današnjih vprašanjih in poudaril med drugim:

Zgodovina nas opogumi, da terjamo z vso odločnostjo svoje. Ali se zavedate, dragi rojaki, da je število vasi, ki jim nameravajo dati dvojezičen pečat na krajevne tabele, za dobro tretjino manjše od števila družin, ki so izgubile od danes na jutri svoja posestva in so morale v izgnanstvo? Ali veste, da smo vsepovsod potisnjeni na hribe, na obrobja, da nam v centrih našega kulturnega in političnega življenja ne marajo priznati pravice? Mar smo res samo še narod, ki je zbežal v notranje-koroško emigracijo?

Priznavamo, da se oblast končno trudi za rešitev. Ampak kakšna rešitev je to? V nameravanem zakonu, ki je vrhu tega protiusustaven, ker je v nasprotju s členom 7 državne pogodbe, ni niti trohica pokore obeh avstrijskih republik za vse pridržane pravice od leta 1920 naprej. In kljub temu, da je rešitev zares minimalna, Heimatdienst že pripravlja svoj zgodovinski naskok, da bo ponovno branil še vedno krvave južne meje. Ne moremo pa se strinjati tudi z ugotovitvijo deželnega svetnika Wagnerja, da je treba obrati srednjo pot. Člen 7, to naj bo enkrat pribito, naj služi koroškemu Slovincem v zaščito, ne pa večinskemu narodu, ker le-ta ni potreben etnične zaščite.

Če bodo koroški in dunajski oblastniki poslušali Heimatdienst, ni-

kdar v zgodovini ne bo možna pravična in mednarodno zajamčena rešitev, saj se je predstavnik te organizacije izrekel celo za to, da mednarodnih pogodb ni treba strogo spoštovati. Če bi se bila italijanska oblast ozirala pri paketu za južne Tirolece na predloge neofašistov, ne bi dobili južni Tirolici niti desetino tega, kar jim je garantirano v paketu. Le pri nas se tako Celovec kot Dunaj vedno spet s plašnim pogledom ozirata na to, kako bodo reagirali nemški nacionalisti. Nikakor nočemo koroški Slovenci vrteti zgodovine nazaj; to bi bilo nespametno. Pričakujemo pa upravičeno, da bo Avstrija izpolnila obveznost vsaj tako, kakor bi jo morala izpolniti tedaj, ko je podpisala državno pogodbo, namreč na osnovi leta 1955.

Svoj govor je podpredsednik NSKS zaključil s pozivom:

Majski dnevi leta 1945 naj so nam opomin, da čuvamo svobodo, ki smo jo pomagali priboriti tudi mi. Zavedamo naj se, da nam je bilo zaupanje v lastno moč in vera v pomoč od zgoraj že tolikokrat v naši bridki zgodovini kažipot naprej. Spomin nam bodi živ. Sovražstva zaradi izselitve ne nosimo v srcih, saj nam je sovražstvo tuje. Pozabili tega temnega poglavja naše narodne zgodovine pa prav tako ne smemo. Naša mladina naj ve, v koliko težjih pogojih so tedaj naši očelje, naše matere učile otroke domače besede. Naše trdno upanje danes je, da bodo tudi naši otroci in vnuki nosili gorečo baklo domačnosti in zvestobe v mrzlo dobo industrije in tujskega prometa.

ŠPORTNI VESTNIK

● SLOVENSKI ATLETSKI KLUB — ŠMIHEL

Nogometno moštvo SAK je v nedeljo na domačem igrišču ob Koschatovi cesti v Celovcu igralo prvenstveno tekmo proti Šmihelu. Tekma se je odigrala na slabem terenu, saj so velike mlakuže pokrivale igrišče. Tekma ni imela posebnih viškov, da pa je slovensko moštvo kljub temu zmagalo z rezultatom 4:3 (3:1), je treba pripisati sreči.

Slovenski študentje so pričeli tekmo sicer kar izvrstno in kmalu dosegli vodstvo 3:0, vendar je zaradi nespoznobnosti obrambe uspelo nasprotniku izboljšati rezultat na 2:3. Ko je nasprotnik pritiskal za izenačenje, je SAK-u uspelo odločilni četrti gol. Pri SAK-u so igrali zadovoljivo le Vrolich, Pandel in brata Waldhauser, vse ostalo moštvo pa se nahaja v začetni krizi. Gole so dali Folti Waldhauser (2), Peter Waldhauser in Lampichler.

V lestvici 2. D razreda se na vrhu nič ni spremenilo. Svoje prvo mesto je v nedeljski tekmi obdržalo moštvo Metlove z zmago 4:0 v Vovbrah, SAK pa zaseda 2. mesto z eno točko zaostanka. Obe moštvi sta z naskokom 6 oziroma 5 točk od ostalih skoro nedosegljivi, tako da bo po vsej verjetnosti odločil vstopu v 1. razred medsebojni spopad v Metlovi. To nedeljo bo SAK igral prvenstveno tekmo proti Šmarjeti v Rožu.

● EVROPSKO PRVENSTVO V NAMIZNEM TENISU V ROTTERDAMU

Preteklo soboto se je pričelo v velikem pristaniškem mestu Rotterdamu na Nizozemskem VIII. evropsko prvenstvo v namiznem tenisu. Jugoslovanski igralci morajo braniti tri kolajne zadnjega evropskega prvenstva v Moskvi. V Moskvi je moška ekipa osvojila srebrno kolajno, Korpa pravtako srebrno in par Šurbek-Stipančič je dobil zlato kolajno. V ekipnem delu se je jugoslovanska reprezentanca uvrstila v tork v finale, kjer je nastopila proti Švedski. Evropski prvak je postala naposled Švedska, ki je Jugoslavijo premagala s 5:1. Avstrijska namiznotenška reprezentanca nastopa v Rotterdamu razmeroma dobro, saj se je v ekipnem delu uvrstila med prvo deseterico, ko je premagala Poljake s 5:2. V semifinalu so Avstrijci nastopili proti Švedski in pričakovano izgubili z 1:5. Proti nekdanjemu evrop-

skemu prvaku Johanssonu je Avstrijec Weinmann dosegel za Avstrijo edino točko. Avstrija je premagala tudi dansko ekipo in končno zasedla 8. mesto.

● SVETOVNO HOKEJSKO PRVENSTVO

Ob polčasu 38. svetovnega prvenstva v hokeju na ledu v Pragi sta oba favorita za svetovno prvenstvo Češkoslovaška in Sovjetska zveza še neporažena. Prvi spopad med hokejskima velikanoma se je končal namreč 3:3, ostale tekme pa sta odločila oba v svoj prid. Kakor je bilo pričakovati, kaže češkoslovaška publika precejšnjo antipatijo do sovjetskih hokejistov, kateri pa odgovarjajo z izvrstno igro.

Za veliko senzacijo v prvem kolu svetovnega prvenstva je poskrbela Švica, ki je Finsko premagala s 3:2, a je nato zgubila tekmo z Nemčijo. S svoje najboljši strani so se pokazali svetovni prvaki iz Sovjetske zveze v tekmi s Švedo, ko so jih visoko premagali z 11:2. Visoki poraz nas nikakor ni spominjal na tekmo z olimpijskega turnirja v Sapporu, ko so Švedo remizirali 3:3 s Sovjeti. Več težav, kakor jim je bilo ljubo, so imeli istega dne Čehoslovaki s finsko reprezentanco, ki so jo porazili s težavnim 5:3.

V drugem krogu svetovnega prvenstva sta vodilni ekipi igrali proti zadnjima dvema v lestvici, kjer je uspelo Nemčiji izsiliti proti svetovnemu prvaku časten poraz 0:7. Češkoslovaška je igrala s Švico in tekmo dobila z 12:2. V ponedeljek so Čehoslovaki igrali s Švedo. Razvila se je hitra in zanimiva igra, katero so odločili domačini z 2:0 v svoj prid. Razmerje golov pa so Sovjeti ponovno izboljšali v ponedeljski tekmi s Finsko, rezultat 7:2.

Ostale dosedanje tekme druge polovice svetovnega prvenstva so se končale takole:

Švedska	: Švica	8:5 (3:1, 1:1, 4:3)
Finska	: Nemčija	13:3 (4:0, 5:2, 4:1)
Nemčija	: ČSSR	1:8 (1:3, 0:3, 0:2)
Švica	: Sov. zveza	0:14 (0:6, 0:4, 0:4)

Svetovno prvenstvo se bo končalo jutri z zadnjimi tekmami, o novem svetovnem prvaku pa je odločala včerajšnja tekma med Češkoslovaško in Sovjetsko zvezo, katere rezultat ob zaključku lista še ni bil znan.